

Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága
1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGA

Ügyszám: 533 / B / 2009 / 1

Érkezett: 2009 MÁJ 12.

Pályatárs: 1 kezelőiroda:

Melléklet: db

Tisztelt Alkotmánybíróság,

Alulírott indítványozó, az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXIII. törvény (Abtv.) 21.§ (2) bekezdésében biztosított jogosultként az 1.§-ának b) pontja szerint

jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálata iránti kérelmet

terjesztek elő, és kérem elsődlegesen a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény egészének, másodlagosan 1-4.§-ának, 5.§-ának (1)-(2) és (5) bekezdésének, 6.§-ának, 7.§-a (1)-(3) és (5)-(8) bekezdéseinek, 8.§-ának, 9.§-a (1) és (3) bekezdésének valamint 10-15.§-ainak és 17.§-ának a hatálybalépése napjával történő megsemmisítést, mert annak szabályai az Alkotmány 54.§-ának (1) bekezdésébe, valamint 70/A.§-ának (1) bekezdésébe ütköznek.

Fenti kérelmemre tekintettel egyidejűleg

oron kívüli eljárás elrendelése iránti kérelmet

terjesztek elő, tekintettel arra, hogy a törvény 2009. július 1. napján lép hatályba és az Abtv. 43.§-ának (2) bekezdése értelmében a jogszabálynak vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközének megsemmisítése, nem érinti a határozat közzététele előtt létrejött jogviszonyokat, s a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket.

Indokolás:

Az Alkotmánybíróság a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvény megsemmisítéséről szóló 154/2008. (XII. 17.) AB határozat megállapította, hogy az azonos nemű személyek számára a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének létrehozása nem alkotmányellenes. A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény azonban a *szabályozás módja* miatt ugyancsak alkotmányellenes az alábbiak szerint.

I. A 154/2008. (XII. 17.) AB határozat többségi indokolása az azonos neműek között létesített bejegyzett élettársi kapcsolat alkotmányosságát három körülményre alapította:

- az élettársi kapcsolat létesítésének joga az önrendelkezési jogból fakad;
- az azonos neműek házasságot nem köthetnek;
- az azonos neműek párkapcsolata tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevétel alapján az együttélő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre.

A többségi indokolás azonban azt is kifejti, hogy „[e]gy ilyen - a *de facto* élettársi kapcsolathoz képest privilegizált - jogintézmény célja egyfelől a regisztráció lehet, ami az élettársi viszony fennállásának bizonyítását könnyíti meg. Másfelől a törvényhozó az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatát mint jogi keretet lényeges alanyi - személyi és vagyoni - jogosultságokkal és kötelezettségekkel, mint tartalmi elemekkel töltheti ki olyan

mértékben, hogy ezáltal számukra új személyi státus keletkezzen. E körben lehetősége van arra, hogy miután a házastársakra vonatkozó szabályokat részleteiben áttekintette, azok közül a *megfelelőket* alkalmazni rendelje az azonos nemű bejegyzett élettársakra is, illetve, hogy az egyenlő méltóságú személyként történő kezelés követelményét szem előtt tartva a szexuális irányultságból adódó különbségeket figyelembe vegye”.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát a bejegyzett élettársi kapcsolat célja a regisztráció, tartalmát pedig a házastársakra vonatkozó szabályok közül a *megfelelően* alkalmazandó szabályok kiválogatása révén lehet megállapítani.

II. A 2009. évi XXXIX. törvény 1-2.§-a a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére, a 3.§-a a bejegyzett élettársi kapcsolat tartalmára, 4.§-a pedig a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére – lényegében azonos szabályozás illetve utaló szabály folytán - a házasságra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Ez a szabályozási mód ugyanakkor a bejegyzett élettársi kapcsolat esetében szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a felek önrendelkezési jogát (Alkotmány 54.§ (1) bekezdés).

1.) A házassági kötelék formalizált jellege, a jogviszony megszüntetésének eljárási feltételei, a vagyonszociális igénynek a kötelék fennálltához kötött vélelmezése és a tartási jog mind-mind azt a célt szolgálják, hogy a közös gyermeket nevelő, az egyéni érvényesülését háttérbe szorító, ezért vagyonszerzésre is csak korlátozottabban képes fél biztos lehessen abban, hogy ez a jogviszony tartósan fennmarad, keretei között megélhetése biztosított lesz, és a jogviszony megszűnése esetén a gyermek vállalása és nevelése miatt nem kerül kiszolgáltatott helyzetbe. A házasság jogintézményének tehát nem egyedüli, sőt nem is elsődleges célja az együtt élő felek egymás közti vagyoni és személyi jogviszonyainak rendezése, sokkal inkább az, hogy szilárd jogi keretet nyújtson a közös gyermekek nemzéséhez és felneveléséhez, vagyis a házasság intézménye hangsúlyozottan a gyermeket és a gyermeket nevelő szülőt védi, ezért is szerepel együtt a házasság és család védelme az Alkotmány 15.§-ában.

E körülmény az, amely a kötelék létesítésének és megszüntetésének anyagi jogi és eljárási akadályait mint az önrendelkezési jogot korlátozó szabályokat indokoltá és arányossá teszik. A Pp. 285.§ (5) bekezdése ennek megfelelően eljárási könnyítéseket enged arra az esetre, ha a feleknek közös kiskorú gyermeke nincs, vagy jogviszonyukat a közös kiskorú gyermek érdekének megfelelően rendezték. A Csjt. 18.§-ának (1) bekezdése is úgy rendelkezik, hogy a házasság felbontása esetén a közös kiskorú gyermek érdekét figyelembe kell venni, ami szélsőséges esetben a kereset elutasítását is eredményezheti. A kötelék kizárólagossága (Csjt. 7.§, Btk. 192.§), a kötelék létrejöttét megelőző előkészítő eljárás és várakozási idő (Csjt. 3.§), a házasság ünnepélyes megkötése (Csjt. 2.§) is azt a célt szolgálják, hogy az esetleges közös gyermek védelmében megfontolt döntéssel megalapozott, tartós kapcsolat jöjjön létre a házaspárok között.

2.) Az azonos nemű párok esetén a közös gyermek nemzése és felnevelése szóba sem jöhet, ezért nincs olyan alkotmányos indok, amely a felek önrendelkezési jogának a házassági kötelékkel azonos mértékű korlátozását a kapcsolat létrejötte illetve megszüntetése tekintetében szükségessé és arányossá tenné, dacára annak, hogy viszonyuk egyes vonatkozásai jogi elismerést és védelmet tehetnek szükségessé.

Az Alkotmánybíróság 14/1995. (III. 13.) AB határozatában, illetve 154/2008. (XII. 17.) AB határozatában utalt arra, hogy „[k]ét személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevételére alapján az együttélő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre”. Ilyen értéknek tekinthető elsődlegesen az együttélés során, a közös gazdálkodás keretében egymásnak

nyújtott vagyoni értékű szolgáltatások, különösen a lakhatás, tartás és gondozás biztosítása, amelynek kölcsönösségét a kapcsolat megszűnése esetén is védelmezni kell.

Ez a védelmi igény ugyanakkor nem indokolja a kapcsolat kizárólagosságának elismerését és a kapcsolat létesítésének és megszüntetésének akadályozását; a közösen szerzett vagyoni érték méltányos megosztását, az önhibáján kívül rászoruló fél részére tartás illetve lakáshasználati jog biztosítása elégséges módon szolgálja ezt a védelmet. Még e jogosultságok biztosítása tekintetében is – mivel korlátozzák a formális jogszerző, a lakástulajdonos illetve a tartásra kötelezett fél vagyoni jogait – vizsgálni kell az arányosságot. Nyilvánvalóan aránytalan lehet például a vagyoni jogok korlátozása, ha az együttélés tartama alatt nem került sor közel egyenértékű szolgáltatásra, vagyis az együttélés nem tartott huzamosabb ideig.

II. A 2009. évi XXXIX. törvény által választott szabályozási mód az indokolatlan hátrányos megkülönböztetés (Alk.70/A.§) tilalmába is, mert a lényegileg azonos helyzetben lévő bejegyzett és nem bejegyzett élettársakat indokolatlanul eltérően kezeli.

1.) Az élettársi kapcsolat lényege, hogy két személy házasságkötés nélkül, közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben él együtt. A bejegyzett élettársak és a be nem jegyzett élettársak között annyi a tényleges különbség, hogy a bejegyzett élettársak esetén az élettársi viszony fennálltának tényét közhiteles nyilvántartás tanúsítja, bár a törvény 9.§-ának (2) bekezdése a nem bejegyzett élettársi kapcsolatok nyilvántartásba vételének lehetővé tételével a nyilvántartásba vett élettársi kapcsolatok tekintetében még ezt a különbséget is felszámolja. Ennek ellenére a jogi szabályozás alapvetően eltérő jogkövetkezményeket fűz a bejegyzett élettársi kapcsolathoz és a be nem jegyzett élettársi kapcsolathoz.

Az a körülmény, hogy bejegyzett élettársi kapcsolatot csak azonos neműek létesíthetnek, nem jelent olyan lényeges különbséget, amely ezt az eltérő szabályozást alkotmányosan indokolná. Ennek oka ugyanis az, hogy az azonos nemű párok esetén fogalmilag kizárt a közös gyermek nemzése és felnevelése, ezért a házasság tekintetében e cél megkönnyítését szolgáló szabályok alkalmazása inkább indokolt a házassági kötelékben nem élő, de közös gyermeket nevelő különemű élettársak esetén, mint az azonos nemű élettársak esetén.

A vagyoni viszonyok rendezése – a közös gazdálkodás nemi irányultságtól, sőt a résztvevők nemi kapcsolatának meglététől is független jellege miatt – a Jat. 18.§ (3) bekezdése alapján az azonos szabályozást indokolná. Az élettársi (érzelmi) kapcsolat társadalom előtti vállalásától az azonos nemű élettársak sincsenek elzárva, hiszen a jog az azonos neműek élettársi kapcsolatát a különeműek kapcsolatával azonos módon ismeri el és szabályozza. A nemi kapcsolat pedig önmagában – ha a gyermekek vagy a nemi önrendelkezési jog védelme ezt nem indokolja – jogi szabályozás tárgya illetve jogkövetkezmények alapja nem lehet; az államnak kívül kell maradnia polgárai hálószerzőjében.

2.) A szabályozás diszkriminatív azért is, mert az élettársi jogviszonyt párkapcsolatként tételezi, kizárva a jogi szabályozás köréből azokat, akik kettő vagy annál több személlyel élnek házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben. A hatályos szabályozás ismeri a közeli hozzátartozók vagyonszövetségét (Ptk. 578/G.§ (2) bekezdés), továbbá lehetőség nyílt arra, hogy a vagyoni viszonyokat a polgári jogi társaság szabályai szerint (Ptk. 568.§) keretei között lényegében az élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályokkal azonos módon rendezzék.

A bejegyzett élettársi viszonyhoz fűzött többletjogosultságokra (tartási jog, lakáshasználati jog, öröklési jog) tekintettel azonban az élettársi kapcsolat párkapcsolati jellegének fenntartása indokolatlan hátrányos megkülönböztetést jelent azokra, akik nem párkapcsolat kereteiben élnek együtt, mert - a Jat. 18.§-ának (3) bekezdését is megsértve - lényegében

azonos helyzetben lévő (együtt élő, közösen gazdálkodó) jogalanyok egy – önkényesen kiemelt – csoportjának jogviszonyait szabályozza eltérően, bármilyen elfogadható alkotmányos indok nélkül.

A házasság esetén a párkapcsolati jelleget (monogámia elve) az indokolja, hogy a házasság célja a közös gyermek nemzéséhez és felneveléséhez kedvező keretek biztosítása, és a gyermek egészséges fejlődése szempontjából kívánatos, hogy olyan családban nőjön föl, ahol mindkét nemű szülő által nyújtott mintával szembesülhet, ezért indokolt védeni a házasság stabilitását mellett annak kizárólagosságát is. Az élettársi kapcsolat esetén ilyen indok nem áll fenn, hiszen e jogintézmény elsődleges célja az együtt élő személyek viszonyainak rendezése (az esetleges közös gyermekkel kapcsolatos jogviszonyokat ugyanis a jog autonóm módon rendezzi; e szabályokat azonban az együtt nem élő szülők esetén is alkalmazni kell), ezért a kizárólagosság fenntartása éppen e jogintézmény céljával ellentétes.

A fentiekre tekintettel kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy elsődlegesen a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény egészét, másodlagosan 1-4.§-át, 5.§-ának (1)-(2) és (5) bekezdését, 6.§-át, 7.§-a (1)-(3) és (5)-(8) bekezdéseit, 8.§-át, 9.§-a (1) és (3) bekezdését valamint 10-15.§-ait és 17.§-át az Abtv. 40.§-a alapján – az Abtv. 42.§-ának (2) bekezdése alkalmazásával - a hatálybalépése napjával megsemmisíteni szíveskedjék.

Kérem továbbá az eljárás során kívüli lefolytatását, tekintettel arra, hogy a törvény 2009. július 1. napján lép hatályba és az Abtv. 43.§-ának (2) bekezdése értelmében a jogszabálynak vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközének megsemmisítése, nem érinti a határozat közzététele előtt létrejött jogviszonyokat, s a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket, így az alkotmányos sérelem nem lenne orvosolható.

Kérem, amennyiben lehetséges, indítványozó személyes adatainak zártan kezelését.

Beadványomon – az Abtv. 18.§-ának (1) bekezdésére tekintettel - illetéket nem róttam le.

Budapest, 2009. május 11.

Tisztelettel:

